

Zorica Stanisavljević Petrović
Dragana Pavlović

UDK 004.738.5:37
Originalni naučni rad

Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet
Niš

Anastasija Mamutović

Niš

MODERNIZACIJA KULTURE UČENJA – WIKIPEDIJA KAO IZVOR ZNANJA¹

Sažetak: Pojava novih medijskih tehnologija uslovila je značajne promene u oblasti visokog obrazovanja. Pored primene savremenih medijskih sredstava u procesu predavanja, pojavili su se novi izvori informacija koji su doveli do modernizacije kulture učenja studenata. U tom kontekstu važnu ulogu ima Wikipedija kao globalna svetska enciklopedija koja raspolaže brojnim podacima u različitim oblastima. Rad predstavlja deo obimnijeg istraživanja koje ispituje stavove studenata o korišćenju Vikipedije kao izvora znanja u procesu studiranja. Osnovni cilj ovog rada je ispitivanje stavova studenta Filozofskog fakulteta i Fakulteta umetnosti Univerzitetu u Nišu o motivima za korišćenje informacija sa Vikipedije u učenju. Za potrebe istraživanja konstruisan je namenski instrument – skala procene sa upitnikom. Rezultati istraživanja pokazuju da su glavni motivi brzina i laka dostupnost informacija, kratki i pregledni članci na Vikipediji, kao i da postoje statistički značajne razlike u odnosu na nezavisne varijable: pol, uspeh u učenju, fakultet.

Ključne reči: kultura učenja, modernizacija, Wikipedija, znanje, studenti.

¹ Saopštenje sa skupa *Tradicija, modernizacija i identiteti VIII: Analiza rezultata istraživanja u oblasti tradicije i modernizacije identiteta na Balkanu* (9. i 10. jun 2017, Filozofski fakultet u Nišu). Rad je urađen u okviru projekta *Tradicija, modernizacija i nacionalni identitet u Srbiji i na Balkanu u procesu evropskih integracija* (179074), koji realizuje Centar za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Nišu, a finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Uvod

Savremeni naučno-tehnološki razvoj uslovio je značajne promene u životima ljudi, menjajući načine na koje rade, uče i međusobno komuniciraju. Digitalno doba dovelo je do promena na svim poljima savremenog društva, uključujući i oblast obrazovanja. Inovacije u obrazovanju uslovljene novim medijskim tehnologijama bitno su izmenile organizaciju nastavnog procesa, metode i oblike rada, nastavne sadržaje. Savremeni nastavni proces na svim nivoima obrazovanja gotovo da nije moguće zamisliti bez novih medijskih sredstava, koja su sastavni i neizostavni deo nastavnog rada.

Smatra se da su nove medijske tehnologije dovele do revolucije u domenu znanja i promenile paradigmu obrazovanja iz korena. U skladu sa tim česte su konstatacije da su nove medijske tehnologije dovele do modernizacije u domenu predavanja, učenja i posebno izvora znanja. Tajna novih medija i njihove velike uspešnosti na polju obrazovanja zasniva se na postulatu da su mladi ljudi veoma senzibilni na nove tehnologije, da brzo njima ovladavaju i rado ih koriste; da nesumnjivo nude brojne nove izvore znanja; da su promenile kulturu učenja; kao i da su nove tehnologije utkane u proces doživotnog obrazovanja i pružaju adekvatan odgovor na potrebe društva učenja i znanja. Nema sumnje da svaki od pomenutih postulata ukazuje na promene koje su novi mediji uneli u proces obrazovanja, kako formalnog tako i neformalnog. Međutim, čini se da je do najznačajnijih promena došlo u domenu kulture učenja i velikoj ponudi raznovrsnih izvora znanja.

Promene u kulturi učenja

U svom članku „Novi mediji i nova kultura učenja“ autor S. Rodek (2011) daje temeljna objašnjenja o ulozi novih medijskih tehnologija u procesu učenja. On polazi od stava da su savremene medijske tehnologije uslovile modernizaciju procesa učenja i dovele do razvoja novih oblika učenja, primere njihovih protrebama društva, ali i potrebama mladih ljudi. Razvoj novih tehnologija kakav niko nije mogao ni da nasluti u trenutku njihovog pojavljivanja doveo je do velikih preokreta u učenju, kao temeljnom procesu obrazovanja. Rezultati implementacije novih medijskih tehnologija su promene u celokupnoj organizaciji učenja i poučavanja, promene u metodama koje se koriste u procesu poučavanja, sredstvima i sadržajima koji se usvajaju. Pored toga izmenjeno je i okruženje za učenje, jer mladi odrastaju okruženi najsavremenijim tehničkim uređajima. Pojava interneta koji prema svojim karakteristikama obezbeđuje brzu i laku dostupnost najrazličitijih informacija, njegova dinamičnost, interaktivnost, zanimljivost i multimedijalnost u potpunosti menjaju

interesovanja i navike mladih ljudi. U tom kontekstu, potpuno je jasno da današnji studenti ne mogu mirno da sede i uče samo iz jednostavnih udžbenika, sa tek ponekom ilustracijom, dok tehnologija nudi mnogo veću raznovrsnost. U skladu sa tim, sasvim je očekivano da tradicionalni udžbenik prestaje da bude najvažniji i primarni izvor informacija, a da elektronski izvori postaju zastupljeniji. Slično tome, predavanje uz pomoć krede i table više nije dovoljno za motivaciju današnjih studenata, jer su konstantno izloženi različitim auditivnim i vizuelnim efektima. Posmatrano sa tog stanovišta, sasvim je razumljivo da tradicionalni oblici učenja sve više ustupaju mesto elektronskim oblicima, te da budućnost učenja čine elektronsko učenje.

Poslednjih petnaestak godina internet kao novi medij zauzima posebno mesto u kreiranju medijskog okruženja za učenje. U literaturi se pojavljuju novi termini koji postepeno ulaze u nastavnu praksu: *on-line* učenje (*online learning*), *e-učenje* (*e-learning*), učenje utemeljeno na webu (*web based learning*), a u novije vreme i učenje putem mobilnih uređaja (*m-learning*). U ovu grupu spadaju i različite varijante udaljenog učenja (*distance learning*) uz pomoć tehnologije i putem interneta uz primenu različitih metoda i alata za prenos znanja. U novije vreme dostupni su elektronski materijali za samostalno učenje (*e-learning*), predavanja prilagođena za prenos preko interneta (*webinars*), prenos predavanja i snimaka putem interneta (*webcasts*), *e-knjige* (*online books*), a sve je popularnije i korišćenje socijalnih mreža u obrazovanju (Dron, Anderson, 2014; Rennie, Morrison, 2013). U prilog tome govore i rezultati autora Mohameda Ally i Josepa Prieto-Blázquez (2014) koji pokazuju da se mobilno učenje nameće kao ozbiljna tehnologija za učenje i da se budućnost obrazovanja krije u prenosivim uređajima kakvi su mobilni telefoni, Ipod, PDA uređaji i laptop računari.

Da nove medijske tehnologije otvaraju nove perspektive učenja potvrđuju rezultati većeg broja istraživanja (Vanve, Gaikwad, Shelar, 2016; Sultan, 2010). Kovačević (2006) ukazuje na potrebu izgradnje modela znanja u kome je dominantna saradnja nastavnika i studenta kao partnera u stvaranju baze znanja koju treba usvojiti. Ta baza znanja pruža osnovu da se kroz nastavu i samostalni rad studenata razvija proces učenja kroz korišćenje raznovrsnih izvora informacija, savremenih nastavnih sredstava i elektronskih medija (Kovačević, 2006: 527).

Tradicionalni načini učenja sve više gube svoju efikasnost i centralnu poziciju glavnog puta za sticanje znanja. Klasično učenje čiji je cilj gomilanje informacija u savremenom dobu ima sve manji značaj, a zbog ogromnog priliva informacija enciklopedijsko znanje je sve teže ostvariti. Istovremeno, postavlja se i pitanje upotrebljivosti takvih znanja, jer potrebe savremenog društva su više usmerene u pravcu fleksibilnih promišljanja u kojima je važan kritički pristup i kreativnost u nalaženju rešenja. Nove tehnologije idu u susret zahtevima koje postavlja moderno društvo jer imaju visoke potencijale za

skladištenje informacija, čime se oslobađa autentičnost pojedinaca i pruža mogućnost za kreativne pristupe. Efekti učenja putem novih medija su izraženiji kod mladih koji su, prema navodima Prenskog, „digitalni urođenici“ koji brzo i lako implementiraju medijske tehnologije u proces učenja (Prensky, 2005: 23–26). Mladi su rođeni u multimedijalnom svetu okruženi tehnologijom koja angažuju sva čula što pruža mogućnost za razvoj različitih modela učenja prilagođenih individualnom stilu pojedinca. Ono što „digitalne urođenike“ razlikuje od „digitalnih pridošlica“ jeste njihova sposobnost da istovremeno obrađuju više informacija, odnosno multitasking. U prilog tome se navodi da mladi „skloniji su nasumičnom pristupu, kao u hipertekstu, najbolje rade u internet-skom okruženju“ (Markov-Čikić, 2013: 442). Digitalno doba značajno je promenilo puteve učenja studenata i omogućilo veću samostalnost u procesu sticanja znanja što otvara nove mogućnosti za razvoj kompetencija za doživotno obrazovanje. Slično tome, smatra se da su mladi pripadnici takozvane „generacije y“ (ili multitasking generacije) i njihove potrebe i interesovanja su radikalno drugačiji od prethodnih (monotasking) generacija. Studenti „generacije y“ uče brzo, a njihova svest je fokusirana na visoko apstraktne mentalne nivoe (Zloković, Čavar, 2009: 327–336). Saglasno tome, današnji mladi često se nazivaju i net-generacijama, generacijama koje karakteriše intenzivna upotreba i poznavanje komunikacija, digitalne tehnologije, posebno web 2.0 aplikacija: stranica društvenih mreža, blogova, viki sistema, veb portala i sl. Mnogi autori ističu da većina pripadnika ove generacije s lakoćom obavlja više zadataka istovremeno, što se podudara sa terminom multitasking generacije (Rosen, 2010; Skiba, Barton, 2006); oni vole rad i učenje u timovima, preferiraju multimediju u odnosu na tekst, kao i aktivno učenje i učenje uz igru.

Shodno tome, mladi danas uče na drugačiji, njima primereniji način, uz korišćenje savremenih medijskih tehnologija. Brojni internet izvori, dostupnost i brzina informacija čine proces učenja kvalitativno drugačijim u odnosu na period kada je knjiga bila jedini izvor znanja. Istovremeno, novi izvori znanja zahtevaju stalna preispitivanja, kritičke osvrte, provere i, pre svega, određenu opreznost u korišćenju sadržaja koji se nude na internetu.

Premda istraživanja potvrđuju da mladi nove tehnologije koriste najčešće u svrhe komunikacije i zabave (Pavlović, Stojanović, 2016), u relevantnoj literaturi mogu se naći podaci o sve većoj upotrebi novih medija u svrhe učenja (Eid, Al-Jabri, 2016). Mladi, posebno studenti, koriste veći broj internet izvora za izradu samostalnih radova i drugih predispitnih obaveza potrebnih tokom studiranja. Među često korišćenim izvorima nalazi se i Vikipedija koja nudi raznovrsne informacije iz različitih oblasti. Vikipedija je veb-sajt čiji korisnici mogu dodati, izmeniti, obrisati ili prijaviti ponuđeni sadržaj. Ona sadrži preko trideset miliona veb stranica koje se održavaju od strane preko devede-tnaest miliona saradnika širom sveta. Svaki od saradnika uređuje one oblasti koje su u okviru njegovog znanja i struke. Vikipedija je online enciklopedija

koju može uređivati bilo koja osoba u bilo kom trenutku. Ona afirmiše verovanje u „mudrost gomile“ te shvatanje da je kolektivno znanje grupe pojedinaца veće od znanja bilo kojeg stručnjaka iz određene oblasti (Surowiecki, 2004). Mada je Vikipedija dosta posećen sajt od strane studenta, manji broj istraživanja se bavio ovom tematikom. Najčešće istraživana područja u okviru ove teme vezana su za kredibilitet informacija (Eijkman, 2010), promenljivost i varijabilnost informacija (Purdy, 2010) i mogućnost zloupotrebe informacija (Head, Eisenberg, 2010). Međutim, u dostupnoj literaturi malo je podataka o tome zašto studenti biraju upravo sadržaje sa Vikipedije za učenje i obavljanje studentskih obaveza. U nameri da se bliže ispita ova problematika i dođe do podataka o korišćenju sadržaja sa Vikipedije na našem području, organizovano je obimnije istraživanje koje je imalo za cilj ispitivanje mišljenja studenata o Vikipediji kao izvoru znanja. U ovom radu prikazani su rezultati koji se odnose na motive studenata za korišćenje sadržaja Vikipedije u procesu učenja.

Metodologija istraživanja

Osnovni cilj ovog istraživanja je ispitivanje stavova studenata o motivima za korišćenje sadržaja sa Vikipedije u procesu studiranja. U skladu sa postavljenim ciljem definisane su sledeće hipoteze: (1) Opšta hipoteza: Pretpostavlja se da studente za korišćenje sadržaja sa Vikipedije najviše motiviše lako i brzo dobijanje informacija, kao i kratki i pregledni članci. (2) Postoje statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika odnosu na pol, kao nezavisnu varijablu; (3) Postoje statističke razlike u odgovorima ispitanika odnosu na uspeh u studiranju (prosečna ocena tokom studija); (4) Postoje statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika u odnosu na fakultet koji studiraju: Filozofski fakultet i Fakultet umetnosti u Nišu.

Uzorak istraživanja čini ukupno 186 ispitanika. Struktura uzorka prema polu nije ujednačena, jer je poznato da na ovim fakultetima dominira populacija ženskog pola tako da je ispitivanjem obuhvaćeno 118 ispitanika ženskog pola i 67 studenata muškog pola. U odnosu na akademski uspeh, tj. prosek ocena, struktura uzorka je podeljena u dve kategorije: prvu kategoriju čine studenti sa prosekom ocena od 6,0 do 8,5 (kojih je 96, odnosno 51,6%) a drugu kategoriju čine ispitanici sa prosekom ocena od 8,6 do 10,0 (89, odnosno 47,8%). U odnosu na pripadnost fakultetu, uzorak ispitanika je ujednačen: čine ga po 93 ispitanika, odnosno 50%, studenata Fakulteta umetnosti i studenata Filozofskog fakulteta. U istraživanju su korišćene tehnike skaliranja i anketiranja, a kao instrument korišćena je petostepena skala procene (WKIZ) i upitnik. Kvantitativni podaci dobijeni skalom procene obrađeni su uz pomoć programa za statističku obradu podataka SPSS. U analizi rezultata korišćena je

deskriptivna statistika (N – numerus uzorka, frekvencije i procenti, aritmetička sredina – M, standardna devijacija – sd i nivo statističke značajnosti – p), neparametrijski χ^2 test za podatke dobijene upitnikom kao i parametrijski t-test (kada je u pitanju varijabla pol, prosek ocena i fakultet) za utvrđivanje statistički značajne razlike između dve aritmetičke sredine. Rezultati istraživanja su predstavljeni tekstualnim i tabelarnim putem.

Prikaz i analiza rezultata istraživanja

Rezultati istraživanja prikazani su sledećim redosledom: stavovi studenata o motivima za korišćenje sadržaja sa Vikipedije (Tabela 1); razlike u stavovima studenata o motivima za korišćenje Vikipedije u odnosu na nezavisne varijable: pol (Tabela 2); uspešnost u studiranju (Tabela 3); fakultet kome pripadaju (Tabela 4).

U Tabeli 1 prikazani su podaci o motivima studenata za korišćenje Vikipedije kao izvora znanja. Podaci ukazuju da brzo i lako pronalaženje potrebnih informacija motiviše polovinu ispitanih studenata za korišćenje Vikipedije (50,5%), dok je nešto više od trećine ispitanika (34,9%) istaklo lakše čitanje ovog izvora informacija od udžbenika i u odnosu na veliki broj obimnih članaka na Guglu (33,3%). Studenti su takođe istakli da nisu saglasni sa tvrdnjom da je nemogućnost dobijanja bazičnih informacija od profesora motiv za pribegavanje Vikipediji kao izvoru znanja u akademskom okruženju (M=2,91). Skoro polovina ispitanih studenata istakla je da Vikipediju koristi kao izvor znanja zato što su članci kratki i pregledni (45,7%), što su pisani jednostavnim i razumljivim jezikom (45,3%), a samim tim i značajno štede vreme studentima (44,6%). Uprkos pozitivnim stavovima studenata koji se odnose na ekonomičnu prirodu Vikipedije ohrabrujući je podatak da skoro polovina (47,3%) ipak ovaj izvor znanja koristi samo da bi dobili uvid u temu o kojoj će pisati. Mogućnost autorstva na Vikipediji (6,5%) kao i aktuelnost informacija (19,4%) znatno su manje snažni motivi za studentsko korišćenje Vikipedije u akademskom okruženju s' obzirom na to da se studenti nisu složili sa ovim tvrdnjama (M=2,58 i M=2,75).

Rezultati ovog istraživanja su slični rezultatima koji su dobijeni ispitivanjima u susednim zemljama. Naime, u istraživanju u Hrvatskoj najveći procenat studenata istakao je da se Vikipedijom koristi samo radi dobijanja kratkog uvida u temu (76,8%) odnosno kako bi saznali o čemu treba pisati (56%). Pored toga, zastupljeni su i sledeći motivi: brzina i lakoća dobijanja informacija (77,6%); dobijanje kratkih podataka o bilo kojoj temi (52,3%); kratki, pregledni i informativni članci (42,3%) kao i jednostavan i razumljiv jezik

kojim su članci pisani, što smatra čak 44,4% ispitanika (Faletar-Tanacković, Djurđević, Badurina, 2015).

Tabela 1: Stavovi studenata o motivima za korišćenje sadržaja sa Vikipedije

MOTIVI STUDENATA ZA KORIŠĆENJE WIKIPEDIJE	1		2		3		4		5		M	SD
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Vikipedija mi omogućava da brzo i lako pronađem potrebne informacije.	12	6,5	12	6,5	28	15,1	94	50,5	40	21,5	3,74	1,06
Smatram da je Vikipediju lakše čitati nego udžbenike.	8	4,3	32	15,2	37	19,9	65	34,9	44	23,7	3,56	1,15
Vikipediju koristim zato što ne mogu pitati profesora za bazične informacije o temi istraživanja.	21	11,3	45	24,2	59	31,7	51	27,4	10	5,4	2,91	1,08
Vikipediju koristim zato što na Guglu dobijem veliki broj obimnih članaka.	19	10,2	39	21,0	55	29,6	62	33,3	11	5,9	3,03	1,09
Vikipediju koristim zato što su članci kratki i pregledni.	12	6,5	30	16,1	43	23,1	85	45,7	16	8,6	3,33	1,05
Vikipediju koristim zato što su članci pisani jednostavnim i razumljivim jezikom.	11	5,9	28	15,1	51	27,4	84	45,2	12	6,5	3,31	1,0
Vikipediju koristim samo kako bih dobio/la uvid u temu o kojoj ću pisati.	11	5,9	12	6,5	51	27,4	88	47,3	24	12,9	3,54	0,9
Koristim Vikipediju jer mi značajno štedi vreme.	7	3,8	23	12,4	49	26,3	83	44,6	24	12,9	3,50	0,9
Gotovo uvek pronađem na Vikipediji podatke o onom što sam hteo/la pretražiti.	5	2,7	26	14,0	48	25,8	76	40,9	31	16,7	3,54	1,01
Vikipediju koristim zato što pruža mogućnost autorstva.	24	12,9	48	25,8	99	53,2	12	6,5	3	1,6	2,58	0,85
Vikipediju koristim zato što su informacije uvek aktuelne.	18	9,7	58	31,2	68	36,6	36	19,4	6	3,2	2,75	0,98

Legenda: 1- Uopšte nisam saglasan/na; 2 – Uglavnom nisam saglasan/na; 3 – Neodlučan/na sam; 4 – Uglavnom sam saglasan/na; 5 – U potpunosti sam saglasan/na

Na slične rezultate ukazuje i istraživanje realizovano u Francuskoj, sprovedeno na univerzitetu u Tuluzu 2013. godine kako bi se odgovorilo na pitanje zašto studenti masovno koriste Vikipediju. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da se članci objavljeni na Vikipediji često pojavljuju na prvoj stranici Gugla među pretraženim rezultatima pa to donekle objašnjava masovnu publiku internet enciklopedije. Takođe, studenti univerziteta u Tuluzu su, poput studenata koji su činili uzorak u našem istraživanju, istakli da Vikipediju smatraju jednostavnom za korišćenje i lako dostupnom; njene sadržaje opisuju kao lako upotrebljive za izvršavanje akademskih zadataka i jednostavne za razumevanje, a kao motiv za korišćenje Vikipedije ističu da ona ima sve odgovore na skoro sva pitanja. Ispitanici su se takođe složili sa tvrdnjom da Vikipedija omogućava značajnu uštedu vremena i da je pravi spas u kontekstu obilja informacija; sa ovom tvrdnjom u našem istraživanju takođe se saglasilo 44,6% studenata (Sahut, Tricot, 2013).

Da su stavovi studenata u Srbiji i Americi komplementarni u odnosu na Vikipediju pokazuju rezultati istraživanja koje je sprovedeno 2010. godine u Vašingtonu. Poput studenata koji su činili uzorak u našem istraživanju najveći broj studenata univerziteta u SAD-u (83%) odgovorio je da Vikipediju koristiti kako bi dobili osnovne informacije o nekoj temi. Ispitanici su takođe istakli sledeće razloge: pomoć da se započne istraživanje (76%), jednostavnost i lakoća korišćenja (69%), pomoć u razumevanju značenja pojedinih termina (67%). Studenti u manjoj meri koriste Vikipediju zato što je sadržaje lako razumeti (64%), zato što sadržaji obuhvataju citate (54%), zato što je smatraju pouzdanijim izvorom od drugih web sajtova (17%) ili zato što pruža mogućnost autorstva, sa čime se saglasilo 16% ispitanika (Head, 2010).

U Tabeli 2 prikazani su podaci koji ukazuju na postojanje statistički značajnih razlika u odgovorima ispitanika o motivima za korišćenje Vikipedije u odnosu na pol. Statistički značajne razlike u odgovorima ispitanika na ispitivanom nivou statističke značajnosti ($p > 0,05$) utvrđene su kod sledećih tvrdnji: „Smatram da je Vikipediju lakše čitati nego udžbenike.“ Prosek odgovora ispitanika za ovu tvrdnju pokazuje da se studenti muškog pola slažu da je Vikipediju lakše čitati nego udžbenike ($M=4,08$) dok su studentkinje iskazale nešto neutralniji stav ($M=3,27$). U okviru tvrdnje „Vikipediju koristim zato što ne mogu pitati profesora za bazične informacije o temi istraživanja“ dobijeni podaci pokazuju da studentkinje nisu saglasne sa ovom tvrdnjom ($M=2,77$) za razliku od studenata muškog pola koji su ispoljili nešto veći stepen slaganja sa ovom tvrdnjom ($M=3,16$). Na osnovu podataka iz Tabele 2 može se konstatovati da su studenti oba pola delimično saglasni sa tvrdnjom „Gotovo uvek pronađem na Vikipediji podatke o onom što sam hteo/la pretražiti.“ Međutim, nešto veći stepen saglasnosti izražavaju studenti muškog pola ($M=3,77$) od studenata ženskog pola ($M=3,41$). Razlike su primetne i kod tvrdnje „Vikipediju koristim zato što su informacije uvek aktuelne.“ Prosek odgovora ispitanika kada

je u pitanju ova tvrdnja pokazuje da ispitanice uopšte nisu saglasne sa stavom o aktuelnosti informacija na Vikipediji (M=1,62), dok se ispitanici muškog pola samo nisu saglasni sa pomenutom tvrdnjom (M=2,97).

Tabela 2: Razlike u stavovima studenata o motivima za korišćenje Vikipedije u odnosu na pol

	POL	M	SD	t-test	df	P
Vikipedija mi omogućava da brzo i lako pronađem potrebne informacije.	Ženski	3.63	1.09	1.77	183	0.07
	Muški	3.92	1.00			
Smatram da je Vikipediju lakše čitati nego udžbenike.	Ženski	3.27	1.09	4.88	183	0.00
	Muški	4.08	1.06			
Vikipediju koristim zato što ne mogu pitati profesora za bazične informacije o temi istraživanja.	Ženski	2.77	1.07	2.38	183	0.01
	Muški	3.16	1.08			
Vikipediju koristim zato što na Guglu dobijem veliki broj obimnih članaka.	Ženski	2.99	1.13	-0.675	183	0,5
	Muški	3.10	1.01			
Vikipediju koristim zato što su članci kratki i pregledni.	Ženski	3.33	1.06	0.06	183	0,9
	Muški	3.32	1.05			
Vikipediju koristim zato što su članci pisani jednostavnim i razumljivim jezikom.	Ženski	3.34	1.06	0.70	183	0,4
	Muški	3.23	0.88			
Vikipediju koristim samo kako bih dobio/la uvid u temu o kojoj ću pisati.	Ženski	3.55	0.87	0.24	183	0,8
	Muški	3.52	1.19			
Koristim Vikipediju jer mi značajno štedi vreme.	Ženski	3.44	0.98	-0.97	183	0,33
	Muški	3.59	1.01			
Gotovo uvek pronađem na Vikipediji podatke o onom što sam hteo/la pretražiti.	Ženski	3.41	1.09	2.35	183	0,02
	Muški	3.77	0.81			
Vikipediju koristim zato što pruža mogućnost autorstva.	Ženski	2.56	0.89	-0.222	183	0,8
	Muški	2.59	0.79			
Vikipediju koristim zato što su informacije uvek aktuelne.	Ženski	2.62	0.95	2.30	183	0,02
	Muški	2.97	1.01			

Ukoliko se pogleda proseak odgovora ispitanika za ostale tvrdnje o motivima za korišćenje Vikipedije, može se konstatovati da studenti muškog pola znatno češće ističu brzo i lako pronalaženje potrebnih informacija (M=3,92); veliki broj dobijenih informacija na Guglu (M=3,10) i uštedu vremena (M=3,59) kao dominantne motive. Za razliku od njih, dominantni pokretač za korišćenje Vikipedije kao izvora znanja kod ispitanika ženskog pola jesu kratki i pregledni članci (M=3,33); članci pisani jednostavnim i razumljivim jezikom (M=3,34) i dobijanje početnog uvida u temu istraživanja (M=3,55).

Tabela 3: Razlike u stavovima studenata o motivima za korišćenje Vikipedije u odnosu na prosek ocena

	PROSEK OCENA	M	SD	t-test	df	P
Vikipedija mi omogućava da brzo i lako pronadem potrebne informacije.	6,00–8,50	3.54	1.04	2.66	183	0.008
	8,60–10,0	3.95	1.06			
Smatram da je Vikipediju lakše čitati nego udžbenike.	6,00–8,50	3.29	1.16	3.56	183	0.000
	8,60–10,0	3.87	1.06			
Vikipediju koristim zato što ne mogu pitati profesora za bazične informacije o temi istraživanja.	6,00–8,50	3.04	0.95	1.66	183	0.097
	8,60–10,0	2.77	1.21			
Vikipediju koristim zato što na Gugu dobijem veliki broj obimnih članaka.	6,00–8,50	3.08	1.10	0.65	183	0.512
	8,60–10,0	2.97	1.08			
Vikipediju koristim zato što su članci kratki i pregledni.	6,00–8,50	3.19	1.15	1.84	183	0.066
	8,60–10,0	3.48	0.91			
Vikipediju koristim zato što su članci pisani jednostavnim i razumljivim jezikom.	6,00–8,50	3.25	1.08	-0.817	183	0.415
	8,60–10,0	3.37	0.90			
Vikipediju koristim samo kako bih dobio/la uvid u temu o kojoj ću pisati.	6,00–8,50	3.39	1.04	-2.14	183	0.034
	8,60–10,0	3.70	0.93			
Koristim Vikipediju jer mi značajno štedi vreme.	6,00–8,50	3.28	0.97	3.22	183	0.002
	8,60–10,0	3.74	0.97			
Gotovo uvek pronadem na Vikipediji podatke o onom što sam htio/la pretražiti.	6,00–8,50	3.52	0.94	-0.348	183	0.728
	8,60–10,0	3.57	1.09			
Vikipediju koristim zato što pruža mogućnost autorstva.	6,00–8,50	2.71	0.87	2.342	183	0.020
	8,60–10,0	2.42	0.81			
Vikipediju koristim zato što su informacije uvek aktuelne.	6,00–8,50	2.70	0.83	-0.616	183	0.539
	8,60–10,0	2.79	1.12			

U Tabeli 3 prikazane su statistički značajne razlike u odgovorima studenata o motivima za korišćenje Vikipedije u odnosu na prosek ocena. Statistički značajna razlika utvrđena je kod sledećih tvrdnji: „Vikipedija mi omogućava da brzo i lako pronađem potrebne informacije.” Na osnovu proseka odgovora ispitanika može se zaključiti da, sa poboljšanjem akademskog uspeha, brzo i lako pronalaženje informacija kao motiv za korišćenje Vikipedije postaje dominantniji s obzirom na to da su ispitanici sa prosekom ocena od 6,0–8,5 iskazali manji stepen saglasnosti sa ovom tvrdnjom ($M=3,54$) od ispitanika sa prosekom ocena od 8,6–10,0 ($M=3,95$). Slične rezultate pokazalo je istraživanje koje je realizovano u Hrvatskoj, u kome su ispitanici sa slabijim akademskim postignućem izrazili manji stepen saglasnosti od studenata sa visokim prosekom (Faletar-Tanacković, Djurđević, Badurina 2015). Kod tvrdnje „Smatram da je Vikipediju lakše čitati nego udžbenike” prosek odgovora ispitanika koncentrisan je oko broja 3 koji na petostepenoj skali WKIZ označava stav „niti se slažem niti se ne slažem”, te se može zaključiti da studenti nemaju jasno definisan stav kada je potrebno uporediti težinu/lakoću čitanja sadržaja na Vikipediji i sadržaja iz udžbenika. Međutim, nešto veći stepen saglasnosti sa ovom tvrdnjom iskazali su studenti sa većim prosekom ocena ($M=3,29$) od onih sa prosekom ocena do 8,5 ($M=3,87$). Na osnovu stepena saglasnosti ispitanika kod tvrdnje „Vikipediju koristim samo kako bih dobio/la uvid u temu o kojoj ću pisati” može se videti da korišćenje Vikipedije kao polazne osnove za dobijanje bazičnih informacija i uvida u određenu temu znatno češće praktikuju studenti sa boljim akademskim postignućem ($M=3,70$) od onih sa slabijim akademskim uspehom ($M=3,30$). Uprkos tome, prosek odgovora ispitanika nam pokazuje da studenti nemaju jasno definisan stav povodom ove tvrdnje te možemo zaključiti da studenti ne smatraju Vikipediju jedinim korisnim inicijalnim resursom. Na osnovu proseka odgovora ispitanika kod tvrdnje „Koristim Vikipediju jer mi značajno štedi vreme” možemo zaključiti da je ekonomična priroda Vikipedije (koja podrazumeva uštedu vremena) motiv koji je zastupljeniji kod studenta sa boljim akademskim postignućem ($M=3,74$). Premda je jedna od najistaknutijih odlika Vikipedije pružanje mogućnosti svim korisnicima da pređu iz pasivne uloge čitalaca u aktivnu ulogu autora članaka, odgovori ispitanika to nisu prepoznali kao motiv za njeno korišćenje. U odgovorima na tvrdnju „Vikipediju koristim zato što pruža mogućnost autorstva”, studenti koji su činili uzorak u našem istraživanju ističu da je mogućnost autorstva koju pruža internet enciklopedija motiv koji ih uopšte ne podstiče na upotrebu ovog izvora informacija.

Na osnovu dobijenih podataka može se konstatovati da je sadržaj Vikipedije (kratki i pregledni članci kao i članci pisani jednostavnim i razumljivim jezikom) dominantniji motiv kod ispitanika sa boljim akademskim postignućem ($M=3,48$ i $M=3,37$). Za razliku od njih studenti sa slabijim akademskim postignućem motiv za korišćenje Vikipedije ne nalaze u njenim suštinskim

karakteristikama koje se tiču direktno njenih obeležja, već u činjenici da se na Guglu može dobiti veliki broj obimnih članaka (M=3,08) kao i u činjenici da ne mogu da pitaju profesore za osnovne podatke o određenoj temi (M=2,79).

Tabela 4: Razlike u stavovima studenata o motivima korišćenje Vikipedije u odnosu na fakultet

	FAKULTET	M	SD	t-test	df	P
Vikipedija mi omogućava da brzo i lako pronađem potrebne informacije.	Fakultet umetnosti	3.93	0.93	2.503	184	0.01
	Filozofski fakultet	3.54	1.16			
Smatram da je Vikipediju lakše čitati nego udžbenike.	Fakultet umetnosti	3.73	1.07	1.988	184	0.04
	Filozofski fakultet	3.39	1.20			
Vikipediju koristim zato što ne mogu pitati profesora za bazične informacije o temi istraživanja.	Fakultet umetnosti	2.90	1.15	-.135	184	0.89
	Filozofski fakultet	2.92	1.02			
Vikipediju koristim zato što na googlu dobijem veliki broj obimnih članaka.	Fakultet umetnosti	3.08	1.01	.603	184	0.54
	Filozofski fakultet	2.98	1.16			
Vikipediju koristim zato što su članci kratki i pregledni.	Fakultet umetnosti	3.44	0.90	1.324	184	0.18
	Filozofski fakultet	3.23	1.18			
Vikipediju koristim zato što su članci pisani jednostavnim i razumljivim jezikom.	Fakultet umetnosti	3.36	0.91	.731	184	0.46.
	Filozofski fakultet	3.25	1.08			
Vikipediju koristim samo kako bih dobio/la uvid u temu o kojoj ću pisati.	Fakultet umetnosti	3.58	0.92	.440	184	0.66
	Filozofski fakultet	3.51	1.06			
Koristim Vikipediju jer mi značajno štedi vreme.	Fakultet umetnosti	3.59	1.04	1.182	184	0.23
	Filozofski fakultet	3.41	0.93			
Gotovo uvek pronađem na Vikipediji podatke o onom što sam hteo/la pretražiti.	Fakultet umetnosti	3.59	1.02	.578	184	0.56
	Filozofski fakultet	3.50	1.00			
Vikipediju koristim zato što pruža mogućnost autorstva.	Fakultet umetnosti	2.58	0.78	.000	184	1.00
	Filozofski fakultet	2.58	0.92			
Vikipediju koristim zato što su informacije uvek aktuelne.	Fakultet umetnosti	2.84	0.99	1.34	184	0.18
	Filozofski fakultet	2.65	0.96			

Brojna istraživanja fokusirana na studentsku populaciju pokazala su da ova grupacija koristi Vikipediju veoma često, kako u privatne svrhe tako i za ispunjavanje akademskih obaveza, zbog toga što im omogućava širok obuhvat tema i sažete informacije predstavljene na jednostavan i razumljiv način (Head, Eisenberg 2010). Head i Eisenberg su u svom istraživanju došli do saznanja da kategorija studenata društveno-humanističkih nauka ređe od studenata drugih nauka pribegava korišćenju Vikipedije kao izvora znanja u akademskom okruženju. Na osnovu podataka prikazanih u Tabeli 4 može se zaključiti da su rezultati našeg istraživanja u pozitivnoj korelaciji sa ostalim istraživanjima u ovom domenu. Na svim ponuđenim tvrdnjama studenti Fakulteta umetnosti iskazali su pozitivnije stavove tj. veći stepen slaganja sa tvrdnjama koje naglašavaju prednosti Vikipedije. Tačnije, ova kategorija studenata izražava veći stepen slaganja sa stavom da se na internet enciklopediji brzo i lako mogu naći potrebne informacije (M=3,93) od studenata Filozofskog fakulteta (M=3,54); ističu da je Vikipediju lakše čitati od udžbenika (M=3,73); u većem stepenu su saglasni sa tvrdnjom da su članci na Vikipediji kratki i pregledni (M=3,43) i pisani jednostavnim i razumljivim jezikom (M=3,36) od studenata Filozofskog fakulteta (M=3,23 i M=3,25).

Studenti Filozofskog fakulteta u manjoj meri koriste Vikipediju za dobijanje inicijalnog uvida u temu o kojoj će pisati (M=3,51) od studenata Fakulteta umetnosti (M=3,58) i u manjem stepenu se slažu sa stavom da se na Vikipediji mogu uvek dobiti relevantni podaci o onome što se pretražuje (M=3,5) od studenata Fakulteta umetnosti (M=3,59).

Zaključak

Savremene medijske tehnologije unele su duh novine na polje obrazovanja, doprinele modernizaciji načina učenja i otvorile perspektivu korišćenja internet resursa kao novih izvora znanja. Studenti, kao deo populacije mladih, izuzetno su senzibilni na nove medijske tehnologije koje koriste svakodnevno, u različite svrhe – kako za zabavu, tako i za potrebe studiranja. Među novim internet izvorima znanja značajno mesto pripada Vikipediji, globalnoj internet enciklopediji, na kojoj studenti mogu pronaći raznovrsne informacije. Budući da Vikipedija postaje sve popularniji izvor informacija za studente, cilj istraživanja se odnosi na utvrđivanje motiva studenata za korišćenje sadržaja sa Vikipedije. U istraživanju je potvrđena opšta hipoteza da je glavni izvor motivacije studenata brzo i lako dobijanje informacija, kratak sadržaj i preglednost članaka koji se nalaze na Vikipediji. Potvrđene su i podhipoteze koje se odnose na postojanje statistički značajnih razlika u odgovorima ispitanika u odnosu na nezavisne varijable: pol, prosečnu ocenu studenata, fakultet na kome studiraju.

Naime, podaci istraživanja pokazuju da brzo i lako pronalaženje potrebnih informacija motiviše polovinu ispitanih studenata za korišćenje Vikipedije: pored toga studenti ističu da koriste Vikipediju kao izvor znanja zato što su članci kratki i pregledni, što su pisani jednostavnim i razumljivim jezikom i zato što značajno štede vreme za učenje.

Ispitanici muškog pola znatno češće ističu brzo i lako pronalaženje potrebnih informacija, količinu informacija i uštedu u vremenu dominantne motive. Za razliku od njih, dominantni pokretač za korišćenje Vikipedije kao izvora znanja kod ispitanika ženskog pola jesu dužina i preglednost članaka, jednostavan stil pisanja, razumljivost i dobijanje početnog uvida u temu istraživanja.

Na osnovu dobijenih podataka može se konstatovati da je sadržaj Vikipedije, posebno kratki i pregledni članci kao i članci pisani jednostavnim i razumljivim jezikom dominantniji motiv kod ispitanika sa boljim akademskim postignućem. Za razliku od njih, studenti sa slabijim akademskim postignućem motiv za korišćenje Vikipedije ne nalaze u njenim suštinskim karakteristikama koje se tiču direktno njenih obeležja, već motive za njeno korišćenje nalaze u činjenici da su članci na Vikipediji kratki i jasni i samim tim jednostavniji od drugih stručnih tekstova i naučnih radova. Podaci istraživanja pokazali su da studenti Filozofskog fakulteta u manjoj meri koriste Vikipediju za dobijanje inicijalnog uvida u temu o kojoj će pisati u odnosu na studente Fakulteta umešnosti i izražavaju veću sumnju u relevantnost podataka.

S obzirom na to da je istraživanje urađeno na relativnom malom uzorku studenata i samo na dva fakulteta Univerziteta u Nišu, nije moguće generalizovati dobijene rezultate. Ipak, ako se ima u vidu da na našim prostorima ova tema nije adekvatno zastupljena, može se konstatovati da dobijeni podaci pružaju uvid u dominantne motive studenata za korišćenje Vikipedije u procesu studiranja. Pored toga istraživanje otvara i druga pitanja koja su u sadašnjoj akademskoj praksi aktuelna, a koja se odnose na stavove nastavnika prema korišćenju sadržaja sa Vikipedije, kao i pitanja pouzdanosti informacija i kritičkog odnosa prema podacima dobijenim putem ove internet enciklopedije. U tom kontekstu ovo istraživanje može biti od koristi narednim proučavanjima koja se tiču raznovrsnih izvora znanja koja se nude na internetu, kao i adekvatnog odnosa korisnika (pre svega studenata) u smislu razvoja kritičkog odnosa i stava prema informacijama koje nude savremene medijske tehnologije.

Literatura

- Ally, M., Prieto-Blázquez, J. (2014) „What is the future of mobile learning in education?” *International Journal of Educational Technology in Higher Education* 11(1), 142–151.
- Dron, J., Anderson, T. (2014) *Teaching Crowds: Learning and Social Media*. Edmonton: Athabasca University Press.
- Eid, I. M., Al-Jabri, M. I. (2016) „Social networking, knowledge sharing, and student learning: The case of university students”. *Computers & Education* 99, 14–27.
- Eijkman, H. (2010) „Academics and Wikipedia: Reframing Web 2.0+ as a disruptor of traditional academic power-knowledge arrangements”. *Campus-wide information systems* 27(3), 173–185.
- Faletar-Tanacković, S., Djurđević, A., Badurina, B. (2015) „Wikipedija u akademskom okruženju: stavovi i iskustva studenata i nastavnika.” *Liberallium*, VIII, 2(2015), 161–195.
- Head, A. Eisenberg, M. (2010) „How today’s college students use Wikipedia for course-related research.” *First Monday*, 15(3). Preuzeto sa: <http://firstmonday.org/article/view/2830/2476>
- Kovačević, M. (2006) „Mediji i obrazovanje – izazovi savremenog doba.” *Kultura polisa*, 3(4–5), 525–534.
- Markov-Čikić, I. (2013) „Deca i medijski sadržaj novih tehnologija.” U: *Zbornik radova sa Naučnog skupa "Nauka i savremeni univerzitet 2"* (ur. B. Dimitrijević), 2(1). Niš: Filozofski fakultet, str. 435–449.
- Pavlović, D., Stojanović, R. (2016) „Uticao interneta među mladima u Srbiji.” *Kultura polisa*, 29(XII), 437–450.
- Prensky, M. (2005) „Digitalni urođenici, digitalne pridošlice.” *Edupoint*, 40 (5), 23–26.
- Purdy, P. J. (2010) *Wikipedia Is Good for You!?* Preuzeto sa: <https://wac.colostate.edu/books/writingspaces1/purdy--wikipedia-is-good-for-you.pdf>.
- Rennie, F., Morrison, T. (2013) *E-Learning and Social Networking Handbook: Resources for Higher Education*. Abingdon: Routledge.
- Rodek, S. (2011) „Novi mediji i nova kultura učenja.” *Napredak* 152(1), 9–28.
- Rosen, L. (2010) „Welcome to the... iGeneration.” *Education Digest*, 75(8), 8–12.
- Sahut, G., Tricot, A. (2013) *Les élèves, les enseignants et Wikipédia: je t'aime, moi non plus, moi quand mêm*. Université de Toulouse.
- Skiba, D. J., Barton, A. J. (2006) „Adapting Your Teaching to Accommodate the NetGeneration of Learners.” *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing* 11(2), 112–118.

- Sultan, N. (2010). „Cloud computing for education: A new dawn?“ *International Journal of Information Management* 30, 109–116.
- Surowiecki, J. (2004) *The wisdom of crowds: Why the many are smarter than the few*. London: Abacus.
- Vanve, A., Gaikwad, R., Shelar, K. (2016). A new trend: e-learning in education system *International Research Journal of Engineering and Technology (IRJET)* 3(4,) 299-302.
- Zloković, J., Čavar, J. (2009). “F” škole – između realnosti i “zvjezdanih staza”. *Zbornik radova sa naučnog skupa “Buduća škola”* (ur. N. Potkonjak), 327-336. Beograd: Srpska akademija obrazovanja.

Zorica Petrović Stanisavljević
Dragana Pavlović
Anastasija Mamutović

MODERNIZATION OF THE CULTURE OF LEARNING
– WIKIPEDIA AS A SOURCE OF KNOWLEDGE

Abstract: The phenomenon of new multimedia technologies has caused significant changes in the field of university education. Beside implementing multimedia tools into lecture classes, there are many new sources of information that caused the modernization of the culture of learning. In that context, Wikipedia, as a global encyclopedia, has an important role since it is a source of numerous pieces of information in different fields. This paper presents a part of a wider research which questions students of the Faculty of Philosophy and students of the Faculty of Fine Arts about their motives for using information from Wikipedia during their learning process. A special instrument was constructed for the purpose of the research - a questionnaire with an estimation scale. The results of this research show that the main motives for Wikipedia use are speed and availability of information, short and clear items on Wikipedia; also, the results show that there are statistically important differences regarding independent variables: gender, grades and university.

Key Words: The Culture of Learning, Modernization, Wikipedia, Knowledge, Students.